

Průvodce
PROGRAMY PRO TŘÍDY A JEJICH PEDAGOGY

Kontakt

P-centrum, CPPT, o. p. s.
Plachého 6, 301 00 Plzeň
mobil: 731 183 394
email: prevence@cppt.cz

www.cppt.cz

www.kotva.cppt.cz

www.standby.cppt.cz

Osobně se Vám můžeme věnovat po předchozím objednání. Pokud byste se nedovolali, pošlete prosím SMS, e-mail nebo zanechte vzkaz v hlasové schránce.

Obsah

PROGRAM VŠEOBECNÉ PRIMÁRNÍ PREVENCE	4
Základní informace	4
Co je cílem programu?	5
Jak program probíhá?.....	5
Jak je zapojen pedagog?.....	6
Co obnáší součinnost školy?.....	6
Jaká má program omezení?.....	7
Programem není možné ovlivnit	7
Program nelze realizovat.....	7
Koho informovat?.....	8
Témata programu.....	8
1. NELÁTKOVÉ ZÁVISLOSTI	8
2. LEGÁLNÍ NÁVYKOVÉ LÁTKY.....	8
3. NELEGÁLNÍ NÁVYKOVÉ LÁTKY	9
4. SEXUÁLNĚ RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ	9
5. ŠIKANA A KYBERŠIKANA	9
6. KOMUNIKACE A EMOCE	10
7. KOMUNIKACE A KONFLIKTY	10
8. BEZPEČNÉ KLIMA	10
PROGRAM SELEKTIVNÍ PRIMÁRNÍ PREVENCE	12
Základní informace	12
Co je cílem programu?	12
V jaké situaci se na nás můžete obrátit?	12
Ve kterých konkrétních situacích se na nás pedagogové obrazejí?	12
Jak program probíhá?.....	13
Jak vypadá naše práce?	14
Postup při šikaně	14
Co se osvědčuje pro účinnost programu?	15
Jaká má program omezení?.....	16
Programy neumožňují	16
Program nelze realizovat.....	16
P-CENTRUM, CPPT, o. p. s.	17
Práva klientů p-centra	18
Pravidla pro podání a vyřízení stížností.....	19
VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGŮ	20

PROGRAM VŠEOBECNÉ PRIMÁRNÍ PREVENCE

Základní informace

Jedná se o preventivní program, který je určen **běžným** třídním kolektivům, **bez rozdělávání na méně či více rizikové**. Obsahová náplň programu by měla doplňovat realizaci Minimálního preventivního programu školy, školního vzdělávacího programu a preventivní strategii školy. Propojení programu s výukou a dalšími preventivními aktivitami školy umožní soustavnost a účinnost preventivního působení.

Cílem programu je prevence rizikového chování a podpora životních dovedností žáků a současně podpora učitelů v dlouhodobém efektivním působení na třídní kolektiv v oblasti prevence rizikového chování.

- Program je určen žákům a pedagogům 1. a 2. stupně základních škol a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií.
- Program je realizován v průběhu jednoho školního roku, je určen vždy pro jednu školní třídu a jednoho pedagoga.
- Podmínkou realizace programu je aktivní podílení se učitele na práci se třídou, její přípravě a reflexi. Třídní učitel je přítomen po celou setkání se třídou.
- Na 1. stupni se program skládá ze tří setkání. Jedno setkání obnáší 1 až 2 vyučovací hodiny práce s třídním kolektivem (s ohledem na schopnosti žáků a velikost kolektivu) a dvě až 45minutové konzultace pro pedagoga před a po práci se třídou.
- Na 2. stupni se program skládá ze tří setkání. První setkání je v délce 3 vyučovacích hodin, další dvě trvají 2 vyučovací hodiny. Součástí všech setkání jsou dvě až 45minutové konzultace pro pedagoga před a po práci se třídou.
- Součástí programu je vstupní schůzka lektora se zapojeným pedagogem před zahájením práce se třídou a výstupní schůzka po proběhnutí všech setkání.
- Na závěr programu obdrží škola zprávu o průběhu programu obsahující mj. doporučení pro další práci se třídou v rámci tématu.
- Program je realizován ve škole / v prostorách P-centra / on-line / kombinovanou formou.
- Program je certifikován Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR (14/19/1/CE).
- Program je zpoplatněn dle platného ceníku služeb Centra protidrogové prevence a terapie, o. p. s.

Co je cílem programu?

Cílem práce se třídou je, aby žáci dokázali získané dovednosti a znalosti využít dlouhodobě ve svém každodenním životě. Program není úzce zaměřen pouze na formy rizikového chování, ale zahrnuje komplexnější působení na seberozvoj žáků na úrovni komunikační i vztahové. Jeho cílem je i podpora životních dovedností u žáků. Prostřednictvím aktivit programu jsou podporováni v získávání adekvátních znalostí, vědomostí, dovedností a kompetencí v sociální a intrapsychické oblasti (schopnost čelit tlaku, rozvoj komunikačních dovedností, zlepšení sebeuvědomování, schopnost obstát v kolektivu atd.), zaměřuje se na podporu postojů směřujících ke zdravému způsobu života.

Program podporuje implementaci aktivit zaměřených na předcházení vzniku a rozvoje rizikového chování do běžné výuky tak, aby k preventivnímu působení na žáky docházelo v co nejširších souvislostech a na více úrovních.

Díky aktivnímu podílení se učitele na programu jsou zohledněna specifika daného třídního kolektivu a školního prostředí a prevence se tak stává přirozenou součástí školní práce. Učitel má možnost si díky intenzivní spolupráci s lektorem osvojit zásady efektivního preventivního působení a podpořit tak své profesní kompetence v oblasti prevence rizikového chování.

Jak program probíhá?

Škola (školní metodik prevence, třídní učitel) si zvolí jedno z témat programu. Osvědčuje se, pokud se sami žáci podílí na výběru témat programu.

Na schůzce před programem zjistí lektor od zapojeného pedagoga relevantní informace potřebné pro jeho úspěšnou realizaci (kulturní, sociální, zdravotní a vzdělávací specifika žáků, při on-line programu i technické zabezpečení a platformu) a nutné k zajištění návaznosti tématu na minimální preventivní program školy a školní vzdělávací program. Pedagog sdělí svá očekávání a potřeby.

Jednotlivá setkání probíhají zpravidla ve škole, v předem domluvených termínech. Program je možné realizovat kompletně on-line nebo kombinovanou formou (setkání ve škole i v rámci distanční výuky). Nejprve se setká lektor se zapojeným pedagogem a proberou aktuální stav třídy a plánované aktivity. Následuje práce se třídou, do které se pedagog (případně asistent) zapojuje dle domluvy. Poté lektor spolu s pedagogem zhodnotí průběh setkání, předají si doporučení pro další práci se třídou.

Po proběhnutí všech setkání je pedagogovy předána zpráva o realizaci programu, na schůzce s lektorem zhodnotí průběh programu a proberou doporučení pro následnou práci se třídou v rámci tématu.

Všechna setkání se pedagogem lze realizovat distančně (telefonicky, formou videohovoru).

Program je interaktivní, předpokládá aktivní zapojení účastníků, z větší části je veden formou komunitního kruhu (v případě prezenční realizace). Cíleně využíváme skupinových procesů a dynamiky. Prostředkem k naplnění cíle je diskuse, zpětná vazba, sdílení ve skupině, verbální sdělení, neverbální, výtvarné a aktivizační techniky, práce s modelovými situacemi atp. Aktivní účast, iniciativa a spontánní výměna názorů zvyšují pravděpodobnost úspěšnosti preventivního programu.

Program není primárně zaměřen diagnosticky. V případě, že lektor vyhodnotí situaci ve třídě nebo u jednotlivce jako přesahující rámec programu všeobecné prevence a zároveň ohrožující jednotlivce nebo skupinu, projedná se zapojeným pedagogem možnosti další práce se třídou, případně společně vyvolají jednání s vedením školy.

Jak je zapojen pedagog?

Konzultace pedagoga s lektorem před vstupem do třídy slouží k informování o přípravě na práci se třídou (cíl, obsah, aktivity, formy práce atd.) a aktuálním stavu třídy. Konzultace po práci se třídou slouží k jejímu rozboru (naplněnost cílů, vhodnost aktivit a forem, reakce žáků, zpětná vazba lektora atd.). Míra zapojení pedagoga (případně asistenta) je domlouvána na konzultaci a může se na jednotlivých hodinách programu různit. Součástí konzultací je průběžné hodnocení účinnosti programu, jeho propojení s minimálním preventivním programem školy.

Doporučujeme zapojit do realizace programu třídního učitele. Díky programu může být v intenzivním kontaktu se svou třídou, prohloubit vztah s žáky a dobře navázat na aktivity programu v další práci se třídou např. při třídnických hodinách.

Co obnáší součinnost školy?

Aby program proběhl v souladu s dohodou a cíli programu, je nezbytná součinnost školy a všech zapojených učitelů.

Součinností rozumíme:

- **Zapojení vedení školy:** Vedení školy je informováno o realizaci programu a zajistí vhodné podmínky pro jeho zdárnou realizaci – umožní zapojenému pedagogovi účastnit se práce se třídou, konzultací a vstupní a výstupní schůzky, bez nichž není možné program realizovat.

- **Informování lektora:** Příjemce služby (kontaktní nebo jiná pověřená osoba) je povinen před každým setkáním informovat lektora o stavu třídy, důležitých změnách a okolnostech, které se dotýkají realizace programu (např. změna třídního učitele, změny ve složení třídního kolektivu, nemocnost, udělení výchovných opatření, významná událost dotýkající se chodu třídy).
- **Vhodné prostorové zázemí:** Třída/prostor, kde program probíhá, umožňuje vytvoření komunitního kruhu, ve třídě se nepohybují osoby nezapojené do programu. Na celou dobu konzultace je zajištěna volná místnost/třída, kde může učitel s lektorem nerušeně pracovat.

Jaká má program omezení?

Program pro běžné třídní kolektivy je aktivitou všeobecné primární prevence, tj. jedná se o „plošné“, univerzální působení.

Programem není možné ovlivnit

- Situaci ve třídě, ve které je identifikována zvýšená míra rizikových faktorů (třída s narušenými vztahy a normami, s žáky užívajícími návykové látky, nerespektující pravidla atp.).
- Rodinné prostředí jeho účastníků (např. nespolupracující rodiče konkrétního žáka).
- Individuální obtíže jeho účastníků (např. kázeň konkrétního žáka – v tomto případě je vhodná služba Individuálního a rodinného poradenství).
- Situaci ve třídě, kde je podezření na šikanu nebo se vyskytují jiné komunikační a vztahové obtíže (např. časté hádky mezi žáky, ponižování, ubližování, vyčleňování spolužáka).

Pokud je ve třídě přítomno výše uvedené, je třeba se zaměřit přímo na odstranění či zmírnění konkrétního rizikového faktoru, zmírnění nebo zastavení dalšího progresu konkrétního projevu rizikového chování. V takovém případě nabízíme **Program selektivní prevence a metodickou podporu učitelů** v řešení situace ve třídě.

Program nelze realizovat

- Se třídou, která není cílovou skupinou služby (třída MŠ; třída, kde je podezření na šikanu; třída, kde jsou projevy rasismu apod.).
- V případě, že zapojený pedagog nebo škola odmítají aktivní spolupráci a principy spolupráce s P-centrem.
- V případě rozporu přání zájemce o službu s principy služby, etickým kodexem pracovníka či platnou legislativou (např.: klient žádá osobní či citlivé údaje o jiném klientovi či pracovníkovi).

- V prostorách P-centra, pokud jsou ve třídě žáci s omezením hybnosti na elektrickém vozíku (prostory P-centra nejsou bezbariérové, bezmotorový vozík je možné vynést).

Žádoucí změny nelze realizovat bez aktivního zapojení osob, které je požadují a jichž se týkají. Opakované nedodržování sjednaných podmínek spolupráce, které vylučuje prospěšnost zapojení do programu, může být důvodem pro ukončení spolupráce.

Koho informovat?

Doporučujeme rodiče nově zapojených žáků seznámit s programem a jeho obsahem. Nabízíme možnost prezentovat program rodičům na třídním aktivu.

O zapojení do programu informuje žáky škola.

Témata programu

1. NELÁTKOVÉ ZÁVISLOSTI

Téma se zaměřuje na podporu zdravého životního stylu s důrazem na adiktologickou problematiku – prevenci nelátkové závislosti, mj. nadužívání moderních komunikačních technologií. Cílem programu je podpora zdravého životního stylu a trávení volného času nerizikovým způsobem.

V rámci tématu se věnujeme:

- **na prvním stupni** definici nelátkové závislosti, moderním komunikačním technologiím a příčinám jejich nadužívání, virtuální realitě, netolismu, gamingu, bezpečnému užívání internetu a prevenci nelátkových závislostí, trávení volného času, bezpečnému sdílení informací, komunikaci ve virtuálním světě, jejímu vlivu na život a vztahy.
- **na druhém stupni** definici nelátkové závislosti, moderním komunikačním technologiím a příčinám jejich nadužívání, netolismu, gamingu, gamblingu, sociálním sítím, závislostním vztahům, nebezpečným skupinám a hnutím, bezpečnému užívání internetu a prevenci nelátkové závislosti.

2. LEGÁLNÍ NÁVYKOVÉ LÁTKY

Téma se zaměřuje na podporu zdravého životního stylu s důrazem na adiktologickou problematiku – prevenci experimentování s legálními návykovými látkami a jejich užívání. Cílem programu je podpora utváření postojů směřujících k zodpovědnému rozhodování o vlastním životě ve vztahu k legálním drogám.

V rámci tématu se věnujeme:

- **na prvním stupni** pojmu droga a závislost, definici legálních návykových látek, příčinám experimentování a užívání návykových látek, postoji k legálním

návykovým látkám, společenským aspektům užívání legálních drog a legislativě ve vztahu k nim.

- **na druhém stupni** definici legálních návykových látek, příčinám užívání drog a definici závislosti, postoji k legálním drogám a jejich užívání, společenským aspektům užívání legálních drog a legislativě ve vztahu k nim.

3. NELEGÁLNÍ NÁVYKOVÉ LÁTKY

Téma se zaměřuje na podporu zdravého životního stylu s důrazem na adiktologickou problematiku – prevenci experimentování s nelegálními návykovými látkami a jejich užívání. Cílem programu je podpora utváření postojů směřujících k zodpovědnému rozhodování o vlastním životě ve vztahu k nelegálním drogám.

Téma je určeno pro 2. stupeň ZŠ.

V rámci tématu se věnujeme:

Definici nelegálních drog, příčinám a následkům jejich užívání, postoji naší společnosti k nelegálním drogám, související legislativě, okrajově je zmíněn systém péče o uživatele drog.

4. SEXUÁLNĚ RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ

Cílem programu je umožnit otevřenou diskuzi na témata týkající se partnerství, sexuality, sexuální orientace a ochrany reprodukčního zdraví. Seznámit se s možnými zdroji informací k této problematice, případně uvést na pravou míru dezinformace.

V rámci tématu se věnujeme:

- **na prvním stupni** tělesným změnám a podpoře kladného vztahu k vlastnímu tělu, prevenci sexuálního zneužívání, sexuální orientaci, reprodukčnímu zdraví, mýtům spojeným s intimitou a sexem, sexu v souvislosti s internetem aj. médií, zákonným úpravám souvisejícím se sexem.

- **na druhém stupni** sexuální orientaci, sexualitě a intimitě, podpoře kladného vztahu k vlastnímu tělu, antikoncepci a péči o reprodukční zdraví, pohlavně přenosným infekcím, sexuálně rizikovému chování, sexu v souvislosti s internetem aj. médií, pornografií a zákonným úpravám souvisejícím se sexuálním chováním.

5. ŠIKANA A KYBERŠIKANA

Témata se zaměřují na rozvoj sociálních a intrapsychických dovedností, prevenci rizikových zdravotních návyků a interpersonálního agresivního chování.

Cílem programu je pochopení fenoménu šikany a uvědomění si možností, které mám, abych zabránil ubližování.

V rámci tématu se věnujeme:

- **na prvním stupni** vrstevnickým vztahům, vztahům ve třídě a všemu, co je ovlivňuje, všímavosti, zastání se druhého, vztahům v kyberprostoru, pravidlům komunikace.
- **na druhém stupni** způsobům, jakými vstupují žáci do vztahů a jak je ovlivňují (včetně vztahů v kyberprostoru), pravidlům mezilidské komunikace, respektu k odlišnostem, nastavování pravidel komunikace ve skupině.

6. KOMUNIKACE A EMOCE

Téma se zaměřuje na podporu dovedností pro život - efektivní komunikaci, sebepoznání a sebeovlivnění, které jsou klíčové k posílení odolnosti jedince vůči všem typům rizikového chování.

V tématu se zaměřujeme na trénink aktivního naslouchání, podporu uvědomování si emocí a jejich pojmenovávání, vlivu emocí na komunikaci, prosazování se respektujícím způsobem, specifika virtuální komunikace.

V rámci programu se věnujeme:

- **na prvním stupni** významu emocí v životě, projevům a změnám emocí, nácviku pozornosti k vlastním emocím a jejich zvládnutí;
- **na druhém stupni** významu emocí v životě, projevům a změnám emocí, nácviku pozornosti k vlastním emocím a jejich zvládnutí, porozumění individuálnímu prožívání, sebepečování.

7. KOMUNIKACE A KONFLIKTY

Téma je zaměřeno na rozvoj kompetencí a dovedností v sociální oblasti s důrazem na komunikační dovednosti a dovednosti rozhodování. Cílem programu je praktické osvojení dovedností a podpora žáků v utváření asertivních a zdravých komunikačních strategií.

V rámci tématu se věnujeme:

- **na prvním stupni** nácviku jemnějších komunikačních dovedností, schopnosti slyšet názor druhého, domlouvání se, spolupráci, schopnosti přizpůsobit se, nástrahám virtuální komunikace;
- **na druhém stupni** tréninku asertivní komunikace, komunikačním blokům (mj. manipulaci, předsudkům), respektu, schopnosti domluvit se, spolupráci, specifickým virtuální komunikace.

8. BEZPEČNÉ KLIMA

Cílem programu je podpora třídního učitele v budování bezpečného klimatu ve třídě.

Program provází třídního učitele při práci na bezpečném klimatu, metodicky vede začínající třídní učitele i ty vyučující, kteří mají ve třídě kolektiv procházející

změnami, hledají nové metody pro práci s klimatem třídy nebo chtějí inspiraci k přípravě třídnických hodin.

V rámci tématu se věnujeme:

Praktickému nácviku kooperace a respektu ve třídě, toleranci k odlišnostem a schopnosti empatie s důrazem na dodržování komunikačně vztahových pravidel, aktivitám podporujícím sdílení prožitků v rámci kolektivu. Důraz klademe na konzultace s učitelem a jeho potřeby ve směru ke třídě. Poskytujeme pedagogům konkrétní praktické postupy pro další třídnickou práci.

Součástí programu jsou dva workshopy pro zapojené pedagogy. Jeden předchází zahájení programu na počátku školního roku a druhý uzavírá spolupráci v červnu. Sejdou se na něm všichni vyučující zapojeni do programu v daném školním roce. Cílem je sdílení očekávání a zkušeností. Program obsahuje tři setkání se třídou rozložené do celého školního roku. (1. září - říjen, 2. leden - březen, 3. květen – červen). Ke každému setkání náleží konzultace s třídním učitelem před a po práci se třídou. Do programu je možné přihlásit se pouze před zahájením školního roku.

PROGRAM SELEKTIVNÍ PRIMÁRNÍ PREVENCE

Základní informace

Jedná se o program, který je určen pro třídní kolektivy, které čelí změně vnějších podmínek, nebo pro takové, kde je potřeba větší podpory kvůli sociálnímu nebo zdravotnímu znevýhodnění. Dále pro ty kolektivy, kde pedagogové zjistili přítomnost rizikového chování, nebo se dá takové chování předpokládat.

- Bezplatný;
- je kontinuální (realizovaný formou několika na sebe navazujících setkání);
- je interaktivní (předpokládá aktivní zapojení žáků a jejich pedagogů);
- je certifikován Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR (14/19/2/CE).

Co je cílem programu?

Cílem je zmapování klimatu třídy a/nebo předcházení, zmírnění či odstranění konkrétních obtíží třídy zejména v souvislosti s rizikovým chováním a/nebo podpora dobrého fungování kolektivu a jeho členů. Program je obecně zaměřen na posílení bezpečného klimatu ve třídě, zkvalitnění spolupráce, zvýšení tolerance mezi žáky, rozvoj dovedností užitečných pro řešení problémových situací a konfliktů.

V jaké situaci se na nás můžete obrátit?

Program je určen zejména pro takové třídy, kde je větší pravděpodobnost problémů v komunikaci mezi žáky i s pedagogy, popř. zvýšený počet žáků se specifickými potřebami, se sníženou odolností vůči manipulaci. Dále pro takové třídní kolektivy, ve kterých se vyskytly potíže ve vztazích mezi žáky, je přítomno urážení, ztížená komunikace mezi žáky a pedagogem, případně záškoláctví, užívání návykových látek, gambling, netolismus apod.

Ve kterých konkrétních situacích se na nás pedagogové obracejí?

„Od září bude ze stávajících dvou pátých tříd jedna šestá. Chci žákům pomoci zvládnout takovou změnu co nejnáze...“

„Rád(a) bych pomohl(a) žákům, kterým se změní třídní učitel(ka)...“

„Zdá se mi, že děti v mé třídě došly do věku, kdy by pro ně bylo užitečné získat ucelené informace o návykových látkách, závislostech ve všech jejich formách. V naší lokalitě je tohle téma obzvlášť aktuální...“

„Mám ve třídě děti se specifickými potřebami, rád(a) bych posílil(a) schopnost žáků tolerovat ostatní členy skupiny, snáz komunikovat i přes různé postoje, neubližovat si...“

„Třída se má rozrůst o žáka se specifickými vzdělávacími potřebami, mám obavy, jak jej spolužáci přijmou, rád(a) bych se inspiroval(a) a poradil(a) o možnostech práce s dětmi...“

„Někteří naši žáci se pohybují v rizikovém prostředí a doma nemají dost podpory...“

„Žáci v mé třídě se ponižují, ubližují si. Chci s nimi začít systematicky pracovat na odstranění takového chování...“

„Někteří naši žáci experimentují s návykovými látkami, rád (a) bych, aby dostali ucelené informace o rizicích, uvítám tipy, jak téma dostat do výuky napříč vyučovacími předměty...“

„V mé třídě jsou žáci, kteří nadužívají nová média, tráví příliš mnoho času na internetu, sociálních sítích, hraním PC her... Rád(a) bych s nimi pracoval(a) na tématu závislosti...“

„Mám ve třídě žáky, kteří se chovají sexuálně rizikově... Potřebuji konzultaci a tipy pro práci s nimi na tomto tématu...“

„Dostal(a) jsem třídu po odchodu kolegyně. Chci pomoc rozkrýt vztahy ve třídě, abych mohl(a) jako třídní se třídou efektivně pracovat...“

„Klima v naší třídě se zhoršilo, chci tomu porozumět, potřebuji vhléd někoho zvenčí...“

Jak program probíhá?

1. Nejprve se setkají lektori programu se zástupcem školy (třídním učitelem, školním metodikem prevence, popř. vedením školy). Na této schůzce jsou vzájemně vyjasňovány: **cíle, podmínky spolupráce**, možnosti služby. Pedagog popíše situaci ve třídě a konkrétní očekávanou změnu; pracovníci předají informace nezbytné pro zdárný průběh služby; v případě shody je dojednána spolupráce, formulována konkrétní zakázka.
2. **Škola informuje rodiče** o zapojení žáků do programu.
3. Následuje samotná práce s třídním kolektivem a zainteresovaným pedagogem. Ta zahrnuje minimálně **4 setkání** - (rozsah min. 90-135 minut/1 setkání). Pedagog (zpravidla třídní učitel) se aktivně účastní každého setkání.

Jako užitečné se ukazují konzultace ohledně přípravy a průběhu programu mezi lektorem a pedagogem. Konzultace jsou zpravidla realizovány před a po programu.

4. V případě **mapování klimatu** probíhají obvykle **2 setkání** se třídou. Na prvním setkání, zpravidla v rozsahu 1-2 vyučovacích hodin, vyplní žáci dotazníky a zapojí se do připravených aktivit. Součástí může být pozorování v běžné výuce v domluveném rozsahu. Na druhém setkání seznámí lektori žáky s výstupy mapování (po domluvě může provést pedagog).
5. Po ukončení programu s třídním kolektivem probíhá **závěrečná hodnotící schůzka (výstupní konzultace)** se zainteresovanými pedagogy. Zde je zhodnocena spolupráce, naplnění cílů, jsou předána doporučení pro další práci se třídou (písemně ve výstupní zprávě o realizaci).
6. V případě mapování proběhne **schůzka s pedagogem** před předáním výstupů žákům.
7. Program probíhá v prostorách P-centra, pokud není dohodnuto jinak. Na jednotlivá setkání děti přivádí a odvádí **třídní učitel** (popř. zainteresovaný pedagog). Ten je **po celou dobu přítomen a aktivně se zapojuje** (míra zapojení vychází z domluvy s lektorem).

Jak vypadá naše práce?

Cíleně využíváme skupinových procesů a dynamiky. Prostředkem k naplnění cíle je diskuse, zpětná vazba, sdílení ve skupině, verbální sdělení, neverbální, výtvarné a aktivizační techniky, práce s modelovými situacemi atp. Metody práce přizpůsobujeme účastníkům programu - jejich věku, schopnostem a možnostem, případným komunikačním omezením, dané situaci.

Vztahy ve třídě mapujeme ke zjištění úrovně koheze a emoční atmosféry ve třídě. Při mapování využíváme pozorování, metody standardizované i nestandardizované sociometrie. Zmapování situace ve třídě bez následné práce s ní neslouží k řešení problémů třídy, pouze k vyjasnění či zpřesnění pohledu na situaci. Na mapování můžeme navázat další prací se třídou nebo pomoci další práci naplánovat, metodicky vás podpořit.

Postup při šikaně

Při podezření na šikanu **důrazně doporučujeme mapování vztahů**. Při potvrzení podezření na šikanu nabízíme **konzultace** při následném vedení rozhovorů s žáky při jejím prošetření a následném řešení (tedy v kterékoli fázi řešení šikany). Po vyřešení situace může být součástí návazné práce se třídou **Program selektivní**

primární prevence. (Tento postup je v souladu s Metodickým pokynem k prevenci a řešení šikanování MŠMT.)

Co se osvědčuje pro účinnost programu?

- Čím konkrétněji se vám v úvodu podaří popsat požadovanou změnu, tím je spolupráce efektivnější.
- Čím intenzivnější je spolupráce mezi vámi a lektory, tím lépe se daří naplnit stanovené cíle (komunikace o aktuálním dění, konkrétních projevech rizikového chování, změnách ve třídě a nad nově vzniklými situacemi, které mají nebo mohou mít vliv na vztahy a chování žáků ve třídě – např. nový žák, aktuální spory mezi žáky, porušení školního řádu).
- Čím více se vám daří být v programu aktivní, sdělovat žákům vaše postřehy, nápady, zpětné vazby, tím více posilujete důležitost práce na změně, tím transparentnější je pro žáky celý proces i vy sami.
- Čím lépe jsou žáci předem seznámeni s programem a jeho možným přínosem, tím více pak může růst jejich ochota k zapojení se do této změny.
- Čím více rozumíte tomu, co se děje (ve třídě na programu i mimo něj), tím lépe vám bude v roli učitele a tím větší oporou budete své třídě. Proto se nebojte zeptat.
- Čím trvalejší změny chcete ve vztazích a klimatu dosáhnout, tím více prostoru (nejde jen o čas) je třeba věnovat práci se třídou i po skončení programu.
- Čím více se daří udržet pozornost u práce na změně (není rušena organizačními záležitostmi, omluvenkami,...), tím intenzivnější je kontakt mezi účastníky i s tématem.

Aby program proběhl v souladu s dohodou a cíli programu, je nezbytná součinnost školy a všech zapojených učitelů.

Součinností rozumíme:

- **Zapojení vedení školy:** Vedení školy je informováno o realizaci programu a zajistí vhodné podmínky pro zdárnou realizaci programu. Vedení školy umožní zapojenému učiteli účastnit se všech setkání, konzultací, vstupní a výstupní schůzky. Bez těch není možné program realizovat.
- **Informování lektora:** Příjemce služby (kontaktní nebo jiná pověřená osoba) je povinen před každým setkáním se třídou informovat lektora o stavu třídy, důležitých změnách a okolnostech, které se dotýkají realizace programu (např. změna třídního učitele, zdravotní, psychické, sociální specifika žáků a kolektivu, změny ve složení třídního kolektivu).

- **Dostatečný počet žáků na bloku:** Proto, aby byl program smysluplný, je nutné, aby se setkání účastnila většina žáků ze zapojené třídy. V případě nepřítomnosti většího počtu žáků (více jak třetina) informuje zástupce školy lektora a společně zváží smysluplnost programu pouze pro část třídy.
- **Vhodné prostorové zázemí:** Třída/prostor, kde program probíhá, umožňuje vytvoření komunitního kruhu, ve třídě se nepohybují osoby nezapojené do programu. Na celou dobu konzultace je zajištěna volná místnost/třída, kde může učitel s lektorem nerušeně pracovat.

Jaká má program omezení?

Programy neumožňují

- ovlivnit rodinné prostředí jeho účastníků (např. nespolupracující rodiče konkrétního žáka);
- vyřešit individuální obtíže jeho účastníků (např. kázeň konkrétního žáka, pokud má být program orientován na spolupráci mezi žáky);
- situaci ve třídě, kde je podezření na šikanu, není možné ovlivnit pouze programem. Programu musí předcházet prošetření a vyřešení situace, udělení výchovných opatření.
- vyřešit obtíže v komunikaci a spolupráci s nepřítomnými pedagogy;
- vyřešit ty problémové situace a jevy, které nejsou předem popsány
- zajistit trvalou „bezproblémovost“ třídy;
- samotné mapování klimatu třídy neřeší obtíže, slouží jako podklad pro efektivní naplánování další práce se třídou.

Program nelze realizovat

- Se třídou, která není cílovou skupinou služby (třída, kde není vyřešená šikana; třída, kde jsou projevy rasismu, třída MŠ apod.).
- V případě, že zapojený pedagog nebo škola odmítají aktivní spolupráci a principy spolupráce s P-centrem.
- V případě rozporu přání zájemce o službu s principy služby, etickým kodexem pracovníka či platnou legislativou (např.: klient žádá osobní či citlivé údaje o jiném klientovi či pracovníkovi).
- V prostorách P-centra pokud jsou ve třídě žáci s omezením hybnosti na elektrickém vozíku (prostory P-centra nejsou bezbariérové, bezmotorový vozík je možné vynést).
- **Žádoucí změny nelze realizovat bez aktivního zapojení osob, které je požadují a jichž se týkají.** Opakované nedodržování sjednaných podmínek spolupráce, které vylučuje prospěšnost zapojení do programu, může být důvodem pro ukončení spolupráce.

P-CENTRUM, CPPT, o. p. s.

„Pomáháme rozhodovat se informovaně a zodpovědně.“

Poslání

Chceme předcházet vzniku, popř. rozvoji rizikového chování, jako je užívání návykových látek a sociální selhávání v oblasti závislostí, vrstevnických a dalších vztahů. Našimi aktivitami pomáháme dětem i dospělým připravit se a zvládat náročné životní situace spojené s obdobím dospívání. Vedeme mladé lidi k zodpovědnému rozhodování.

Okruh osob, kterým poskytujeme služby

- třídní kolektivy základních a středních škol bez dalších rozlišovacích kritérií;
- třídní kolektivy zvýšeně ohrožené rizikovým chováním a jeho důsledky;
- děti, dospívající a mladí dospělí ohrožení rizikovým chováním a jeho důsledky;
- pedagogové, pedagogičtí pracovníci a další pracovníci školy;
- rodiny, osoby blízké a osoby jednající v zájmu dítěte.

Hlavní cíle našich služeb

- Předcházení vzniku a rozvoji rizikového chování u dětí, dospívajících a mladých dospělých.
- Podpora dobrého rozhodování vzhledem ke svým potřebám i možnostem.
- Podpora schopnosti zdravě prosazovat své zájmy a potřeby v rámci rodiny, školy, vrstevnické skupiny a širší komunity.
- Společné hledání zdrojů k řešení obtížných situací a posilování silných stránek dětí, mladých lidí, rodin a pedagogů.
- Posilování kompetencí pedagogů v primární prevenci.

Principy služeb

- Odbornost – služby zajišťují pracovníci se vzděláním v oboru a pod odbornou supervizí.
- Zapojení a spolupráce – pravděpodobnost úspěšnosti služby či realizaci žádoucích změn podmiňuje aktivní zapojení a spolupráce všech zúčastněných.
- Respekt – pracovníci P-centra respektují potřeby, zájmy, postoje, hodnotový systém i kulturní východiska klientů služeb.
- Informovanost – příjemci služeb mají právo být informováni o všech možnostech i limitech služeb a případných důsledcích svých rozhodnutí.
- Partnerství – pracovník není expertem na život a potřeby příjemců služeb, tím jsou oni sami. Pracovníkova expertnost spočívá v jeho odborné výbavě

umožňující orientaci v problematice, konstruktivní vedení rozhovoru, podporu při hledání možností a zvládnání náročných životních situací.

- Bezpečí – služby garantují osobní bezpečí všech příjemců služeb a ochranu osobních a citlivých údajů s ohledem na platnou legislativu.
- Rovný přístup – příjemci služeb mají právo na rovný přístup při poskytování služeb bez ohledu na své osobní, sociální a kulturní charakteristiky.

Práva klientů p-centra

Práva v plném rozsahu podléhají Listině základních práv a svobod, jako součásti Ústavního zákona č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. České republiky.

Každý účastník programu má právo:

1. Na poskytnutí služeb bez ohledu na osobní, sociální a kulturní charakteristiky.
2. Na důstojnost, respekt a bezpečí po celou dobu poskytování služeb.
3. Být způsobem přiměřeným svému věku a schopnostem srozumitelně informován o filosofii, průběhu a metodách použitých při poskytování služeb i případných omezeních těchto služeb.
4. Na informace týkající se aktuálních pravidel a změn služeb a spolurozhodovat v maximální možné míře o službách, které jsou jim poskytovány.
5. Na ochranu při nakládání s jejich osobními a citlivými údaji v souladu se zákony České republiky.
6. Znat vymezení zodpovědnosti členů týmu PC a jejich vzdělání.
7. Na podporu a pomoc v případě předčasného ukončení služeb z jakéhokoliv důvodu a na informace o jiných vhodných službách.
8. Na ochranu před využíváním či zneužíváním vlastní osoby a svých blízkých ve prospěch organizace nebo jejich zaměstnanců.
9. Na soukromí své i svých blízkých, na nezasahování do soukromého života, rodiny a domova.
10. Obdržet písemný záznam či závěrečnou zprávu o poskytnutých službách.
11. Ukončit spolupráci se službou v jakékoli fázi bez fyzického či psychického nátlaku.
12. Na možnost vyžádat si názor dalšího odborníka.
13. Vyjadřovat se k průběhu a kvalitě poskytovaných služeb a v případě nespokojenosti podat podnět či stížnost.
14. Být seznámen se svými právy a využívat jich.

Práva účastníků preventivních programů:

Každý účastník programu (dítě i dospělý) má svá nezadatelná práva.

- Mám právo, aby ostatní nemluvili za mě, abych mohl mluvit sám za sebe.
- Mám právo na svůj názor i na změnu názoru.
- Mám právo na respekt a ohleduplnost od ostatních.
- Mám právo na pozornost od ostatních.
- Mám právo říct „stop“, pokud se cítím ohrožen.
- Mám právo, aby se o mně nemluvalo, pokud se nemohu bránit.
- Mám právo na to, aby ostatní nezneužívali informace, které zde řeknu.
- Mám právo říct, pokud s něčím nesouhlasím, pokud se mi něco nelíbí.
- Mám právo na své soukromí.

Pravidla pro podání a vyřízení stížností

V případě nespokojenosti s poskytováním služeb má škola, její zřizovatel, pedagog, žák, rodič zapojeného žáka, případně jiná osoba podat stížnost osobně, písemně poštou, e-mailem či vhozením do poštovní schránky P centra, telefonicky, anonymně i prostřednictvím zvoleného zástupce, a to následujícím příjemcům:

- a. pracovník P-centra;
- b. vedoucí P-centra (Plachého 6, 301 00 Plzeň; prevence@cppt.cz);
- c. ředitel organizace CPPT, o.p.s. (Plzenecká 13, 326 00 Plzeň, management@cppt.cz);
- d. správní a dozorčí rada CPPT, o.p.s. (Plzenecká 13, 326 00 Plzeň);
- e. zřizovatel organizace – Magistrát města Plzně, radní pro oblast prevence kriminality a protidrogové prevence (nám. Republiky 1, 301 00 Plzeň);
- f. Krajský úřad Plzeň – Odbor zdravotnictví a soc. věcí (P. O. Box 313, Škroupova 18, 306 13 Plzeň, T: 377 195 111, posta@kr.plzensky.cz);
- g. školský ombudsman (ombudsman@msmt.cz, telefon 234 812 211, Karmelitská 7, 118 12 Praha 1);
- h. Český helsinský výbor (Štefánkova 21, Praha 5, 150 00);
- i. ombudsman ČR (Sídlo veřejného ochránce práv, Údolní 658/39, 602 00 Brno – město).

Postup vyřizování stížností: Ústně podaná stížnost je pracovníkem vždy zapsána a klient na vyžádání obdrží kopii záznamu. Max. lhůta k vyřízení stížnosti je 30 dnů; v této lhůtě musí obdržet stěžovatel odpověď v písemné nebo elektronické podobě. Stížnost vyřizuje vždy vyšší instance, na kterou je podána stížnost (stížnost na pracovníka vyřizuje vedoucí, na vedoucího ředitel atd.). V případě anonymní stížnosti, se vyrozumění vyvěšuje na nástěnce umístěné na viditelném místě v P-centru na místě, kam mají klienti běžný přístup.

VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGŮ

P-centrum, CPPT, o. p. s. v Plzni je od roku 2009 akreditovanou vzdělávací institucí v systému DVPP a pod hlavičkou KOTVA nabízí pedagogickým pracovníkům vzdělávání v oblasti primární prevence rizikového chování.

METODICKÁ PODPORA – jednorázová nebo systematická podpora pedagoga v efektivním preventivním působení a budování bezpečného klimatu, pomoc při řešení konkrétní obtíže ve třídě v návaznosti na práci P-centra se třídou nebo bez této návaznosti. Služba je poskytována zdarma.

SEMINÁŘ NA KLÍČ - vzdělávací a podpůrná aktivita reagující přímo na potřeby zadavatele. Určen je celým pedagogickým sborům či skupinám pedagogů z jedné školy, rodičům, pěstounům, pracovníkům neziskových organizací aj. Téma semináře si volí zadavatel sám na základě svých aktuálních potřeb v oblasti prevence rizikového chování.

OTEVŘENÁ SBOROVNA – otevřená on-line intervizní skupina pro pedagogy všech typů škol. Účast je možná bez předchozího přihlášení. Vhodná návazná služba na program VPP, kde mohou zapojení pedagogové sdílet zkušenosti s kolegy z jiných škol. Konkrétní téma zveřejňujeme dopředu v naší facebookové skupině P-centrum, CPPT, o.p.s., Plzeň.

SPECIALIZAČNÍ KURZ PRO ŠKOLNÍ METODIKY PREVENCE – systematické 260 hodinové akreditované vzdělávání pro ŠMP. Díky absolvování kurzu mohou metodici prevence na školách efektivněji plánovat a realizovat primárně preventivní aktivity pro žáky, plánovat vzdělávání/vzdělávat kolegy a poskytovat jim metodickou podporou v oblasti PPRCH. 9. běh kurzu bude zahájen v roce 2021.

KURZ PRO TŘÍDNÍ UČITELE – systematické vzdělávání zaměřené na rozvoj kompetencí třídních učitelů, díky němuž budou podpořeni v dovednostech, které využijí při budování bezpečného klimatu ve třídách. Kurz v rozsahu 78 hodin je složen z 13 seminářů, je akreditován v systému DVPP (průběžné vzdělávání pedagogických pracovníků). 1. běh kurzu bude zahájen v roce 2021

VEDENÍ TŘÍDNICKÝCH HODIN – individualizovaná podpora a doprovázení třídního učitele při přípravě a realizaci vlastních třídnických hodin a průběžné práci na podpoře bezpečného klimatu třídy a prevenci šikany a dalších forem rizikového chování po dobu jednoho školního roku. Služba bude spuštěna v roce 2021.

Bližší informace o vzdělávání pedagogů naleznete na www.kotva.cppt.cz